

جایگاه زیارت اربعین در متون حدیثی و فقهی

در احادیث فراوانی از امامان معصوم (علیه‌السلام) به زیارت اربعین سفارش و به زمان و مکان استحباب بیشتر این زیارت، اشاره شده است؛ به طوری که در مناسبت‌های گوناگون به آن ترغیب و در حدیثی، یکی از نشانه‌های مؤمن شمرده شده است. این نوشتار، ضمن آوردن زیارت اربعین، به جنبه‌های تاریخی و اعتقادی این زیارت نزد شیعیان پرداخته است.

فهرست مندرجات

- ۱ - اهمیت زیارت اربعین
- ۲ - اهمیت اقامه عزا
- ۳ - جایگاه زیارت امام حسین
- ۳.۱ - تاکید بر زیارت امام در اربعین
- ۴ - زیارت اربعین
- ۵ - زیارت اربعین در قول علما
- ۶ - استحباب زیارت در اربعین
- ۷ - خلاصه سخن
- ۸ - پانویس
- ۹ - منبع

اهمیت زیارت اربعین

در احادیث فراوانی از امامان معصوم (علیه‌السلام) به زیارت اربعین سفارش و به زمان و مکان استحباب بیشتر این زیارت، اشاره شده است؛ به طوری که در مناسبت‌های گوناگون به آن ترغیب و در حدیثی، یکی از نشانه‌های مؤمن شمرده شده است. این سفارش‌ها مؤکد از آن‌روست که پیش از شهادت امام حسین (علیه‌السلام) به هیچ‌روی اربعین جلوه‌ای نداشته و اهل بیت (علیه‌السلام) خواسته‌اند به بهانه‌های گوناگون، از جمله با تاکید بر زیارت اربعین، نام و یاد آن حضرت زنده نگه داشته شود. در بحث اربعین، اصل زیارت سیدالشهدا (علیه‌السلام) در این روز و مفاد زیارت اربعین اهمیت دارد و باید نه با نگاه صرفاً تاریخی، بلکه نگاهی معرفت شناسانه همراه باشد. زیارت اربعین به قدری در پاسداشت مقام سیدالشهدا (علیه‌السلام) تأثیر داشته که زیارت اربعین که ابتدا به چند ده نفر محدود می‌شد، امروزه به حضور میلیونی زائران حسینی در کربلا تبدیل شده است. این نوشتار، ضمن آوردن زیارت اربعین، به جنبه‌های تاریخی و اعتقادی این زیارت نزد شیعیان پرداخته است.

اهمیت اقامه عزا

اربعین یک نگاه تاریخی صرف نیست؛ بلکه به صورتی مؤثق و گسترده، نگاهی معرفت شناسانه است. ما نمی‌خواهیم به صورت صرفاً تاریخی به موضوع اربعین بپردازیم؛ بلکه با نگاهی معرفت شناسانه و با مراجعه به «زیارت اربعین» که سفارش اکید امام معصوم و حجت خداست و با دقت در مضامین بلند آن که از امام صادق (علیه‌السلام) نقل شده، به آن می‌پردازیم. به این اعتبار، شیعه هویت خود را نیز باید در اربعین جست و جو کند. بحث اربعین ابعاد مختلفی دارد. یک بعد آن، اصل زیارت سیدالشهدا (علیه‌السلام) در این روز است. بُعد دیگر، مفاد زیارت اربعین است؛ چه آن زیارتی که از امام صادق (علیه‌السلام) نقل شده و چه زیارت منقول از جابر و مخصوصاً زیارتی که از زبان امام (علیه‌السلام) است، ابعاد بسیار عمیقی را در قالب زیارت فرموده است.

اهل بیت عصمت و طهارت (علیه‌السلام) بر مصائب حضرت سیدالشهدا (علیه‌السلام) به مناسبت‌های گوناگون تاکید داشتند. بخشی از خطبه‌های حضرت زینب کبری و حضرت امام زین العابدین در کوفه و شام بیان مظلومیت سیدالشهدا (علیه‌السلام) و در حقیقت، روضه‌خوانی است. بعد هم که اهل بیت در مدینه بودند، در آن جا هم مجلس عزای سیدالشهدا پیوسته ادامه داشت؛ به گونه‌ای که امام زین العابدین (علیه‌السلام) عزاداران را اطعام می‌کرد، [۱] [۲] و سنت در نزد شیعیان به از ایشان به یادگار ماند. این مجلس عزا چندین سال به طور پیوسته ادامه داشت و یک سال آن، به صورت شبانه‌روزی بود و بنا نقلی دیگر تا سه سال بعد از واقعه عاشورا این مجلس عزا در مدینه برگزار می‌شد. [۳] پس از ایشان، امام باقر (علیه‌السلام) وصیت کردند که تا ده سال در منا روضه بخوانند. [۴] [۵]

در دوره امام صادق (علیه‌السلام) فضا بازتر شد و حتی سرودن شعر و مراثی نیز تشویق می‌شد و شعر نقش مهمی در ماندگاری واقعه کربلا و تحریک عواطف دارد. لذا حضرت افرادی مانند ابوعماره منشد، [۶] جعفر بن عفان [۷] و ابوهارون مکفوف [۸] [۹] را تشویق می‌کند که برای حضرت اباعبدالله الحسین (علیه‌السلام) شعر بسرایند. در زمان امام رضا (علیه‌السلام) هم می‌بینیم که شاعرانی مانند مثل دعبل خزاعی [۱۰] [۱۱] برای سرودن اشعار عاشورایی مورد توجه حضرت قرار گرفتند. همچنین استمرار اقامه مجالس عزا در خانه‌ها و بیان فضیلت شعر گفتن در رثای ابی عبدالله (علیه‌السلام) و رفتن به زیارت آن حضرت در هر شرایط و در مناسبت‌های گوناگون و ترغیب به زیارت اربعین از ویژگی‌های این دوران است.

جایگاه زیارت امام حسین

عنوان «زیارت اربعین» به زمان امام صادق (علیه‌السلام) باز می‌گردد و عجیب این است که با وجود بیم و ترس از حکومت جائر، مردم از امام سؤال می‌کردند که با وجود ترس از خبرچینان و عوامل حکومت، آیا به زیارت حضرت سیدالشهدا برویم؟ و حضرت می‌فرمودند که بروید. [۱۲] این در حالی است که فقهای شیعه در مسئله حج، یکی از شرایط استطاعت را «تخلیه سرب» بیان فرموده‌اند؛ یعنی باید امنیت باشد و اگر امنیت نباشد، استطاعت محقق نیست؛ اما در مورد زیارت سیدالشهدا (علیه‌السلام) حتی با نبود امنیت نیز مردم را ترغیب به زیارت می‌کردند.

جناب **جابر بن عبدالله انصاری** دارد و بعید نیست که جابر بن عبدالله، هم اصل زیارت را و هم توصیه به زیارت در روز اربعین را از **انمه** گرفته باشد و از این رو سعی کرد تا خود را در اربعین به کربلا برساند. پس زیارت اربعین و استحباب زیارت سیدالشهدا (علیه‌السلام) در روز اربعین ثابت است و بلکه به تعبیر دقیق شیخ حرّ عاملی شدت استحباب زیارت آن حضرت در روز اربعین ثابت است. پس در روز اربعین دو جنبه هست: یکی اصل استحباب زیارت سیدالشهدا (علیه‌السلام) در این روز که دستور ائمه هدی است، و جنبه دیگر این است که جناب جابر در این روز موفق شد با عطیه به کربلا آید و به زیارت آن حضرت بشتابد.

خلاصه سخن

خلاصه سخن این‌که: زیارت سیدالشهدا (علیه‌السلام) همیشه مستحب است، اما در اماکن خاص و اوقات خاص سفارش دوچندان به آن شده است و اهل بیت خواسته‌اند به بهانه‌های مختلف نام و یاد آن حضرت زنده نگاه داشته شود. از این رو کاری کردند که در طول سال مردم به یاد سیدالشهدا (علیه‌السلام) باشند و با ایشان محشور باشند. حضور در آن مکان مقدس هم آثار و برکات ویژه‌ای دارد؛ به اندازه‌ای که **امام هادی (علیه‌السلام)** وقتی بیمار شدند، با این‌که خودشان امام و حجت خدا هستند، افرادی را به کربلا می‌فرستند تا برای‌شان **دعا** کنند. سرانجام این که خود مکان و شرایط زمانی و مکانی یقیناً آثار خود را دارد و در اربعین، این استحباب مضاعف است؛ چون با هدایت اهل بیت (علیه‌السلام) بوده و به مرور به شعار شیعه تبدیل شده است.

پانویس

- ↑ برفی، احمد بن محمد، المحاسن، ص ۴۲۰.
- ↑ امینی، محمدامین، الايام الشامية من عمر النهضة الحسينية، ص ۴۶۷.
- ↑ قاضی نعمان مصری، دعائم الاسلام، ج ۱، ص ۲۲۷.
- ↑ کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، ج ۵، ص ۱۱۷.
- ↑ شیخ حرّ عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، ج ۱۷، ص ۱۲۵، ج ۱.
- ↑ ابن‌قولویه قمی، جعفر بن محمد، کامل الزیارات، ص ۱۱۲.
- ↑ مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۲۸۲، ج ۱۶.
- ↑ ابن‌قولویه قمی، جعفر بن محمد، کامل الزیارات، ص ۱۱۱.
- ↑ ابن‌قولویه قمی، جعفر بن محمد، کامل الزیارات، ص ۱۰۷.
- ↑ اربلی، ابن ابی الفتح، کشف الغمه، ج ۳، ص ۱۱۲.
- ↑ مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۴۵، ص ۲۵۷.
- ↑ ابن‌قولویه قمی، جعفر بن محمد، کامل الزیارات، ص ۱۲۶-۱۲۷.
- ↑ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۴۲۸-۴۲۲.
- ↑ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۴۵۸.
- ↑ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۴۵۹-۴۷۹.
- ↑ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۴۷۸، باب ۵۶ کتاب الحج ابواب مزار و میناسبه.
- ↑ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۴۷۸، ج ۱۹۶۴۳.
- ↑ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۴۷۸، ج ۱۹۶۴۴.
- ↑ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۴۷۸، ج ۱۹۶۴۵.
- ↑ شیخ مفید، محمد بن محمد، المزار، ص ۵۲.
- ↑ شیخ طوسی، محمد بن حسن، تهذیب الاحکام، ج ۶، ص ۵۲، ج ۲۰۱.
- ↑ شیخ طوسی، محمد بن حسن، مصباح المتعبد، ج ۱، ص ۷۸۸.
- ↑ شیخ مفید، محمد بن محمد، المزار، ص ۵۲.
- ↑ شیخ طوسی، محمد بن حسن، تهذیب الاحکام، ج ۶، ص ۵۲، باب ۱۶ باب فضل زیارت.
- ↑ شیخ طوسی، محمد بن حسن، مصباح المتعبد، ج ۱، ص ۷۸۸.
- ↑ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۴۷۸، ج ۱۹۶۴۵.
- ↑ شیخ طوسی، محمد بن حسن، مصباح المتعبد، ج ۱، ص ۷۸۸.
- ↑ سید بن طاووس، اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۱۰۰.
- ↑ علامه حلی، حسن بن یوسف، منتهی المطلب، جلد ۱۲، ص ۲۹۵.
- ↑ شهید اول، محمد بن مکی، المزار، ص ۱۸۵.
- ↑ کفعمی، تقی‌الدین ابراهیم، البلد الامین، ص ۲۷۴.
- ↑ کفعمی، تقی‌الدین ابراهیم، المصباح، ص ۴۸۹.
- ↑ مجلسی، محمدتقی، روضة المتقین، ج ۵، ص ۲۸۹.
- ↑ مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۲۹، باب ۲۵.
- ↑ مجلسی، محمدباقر، ملاذ الاخيار فی فهم تهذیب الاخبار، ج ۹، ص ۱۲۵.

منبع

سایت حوزه، برگرفته از مقاله «جایگاه زیارت اربعین در متون حدیثی و فقهی».

رده‌های این صفحه : **اخلاق اسلامی** | **بررسی سند روایات** | **زیارت** | **زیارت اربعین** | **کلام اسلامی**